

เศรษฐกิจพอเพียงในการสาธารณสุข

ศุภมาส พันธุ์ไชย*

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมีพระราชดำรัสแก่ชาวไทย นับตั้งแต่ พ.ศ. 2517 เป็นต้นมา และถูกพูดถึงอย่างชัดเจนในวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2540 เพื่อเป็นแนวทางการแก้ไขวิกฤตการณ์ทางการเงินในเอเชีย พ.ศ. 2540 ให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนในกระแสโลกาภิวัตน์ ที่มีการแข่งขันสูง และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้ได้รับการเชิดชูจากองค์การสหประชาชาติ ว่าเป็นปรัชญาที่มีประโยชน์ต่อประเทศไทยและนานาประเทศ และสนับสนุนให้ประเทศ

สมาชิกยึดเป็นแนวทางสู่การพัฒนาแบบยั่งยืน โดยมีนักวิชาการและนักเศรษฐศาสตร์หลายคนเห็นด้วยกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ทรงปรับปรุงพระราชทานเป็นที่มาของนิยาม "3 ห่วง 2 เงื่อนไข" ที่คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นำมาใช้ในการรณรงค์เผยแพร่ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผ่านช่องทางสื่อต่าง ๆ อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งประกอบด้วยความ "พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน" บนเงื่อนไข "ความรู้" และ "คุณธรรม"

3 ห่วง 2 เงื่อนไข 4 มิติ โครงการเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง

ห่วง 1. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น

ห่วง 2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้น

ห่วง 3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึงการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2 เจ็อนไข

1. **เจ็อนไข ความรู้** ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ
2. **เจ็อนไข คุณธรรม** ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความพากเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

เศรษฐกิจพอเพียงเริ่มที่ตัวเอง

การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้นั้น ชั้นแรกต้องยึดหลัก "พึ่งตนเอง" คือ พยายามพึ่งตนเองให้ได้ก่อน

การพัฒนาตนเองให้สามารถ "อยู่ได้อย่างพอเพียง" คือ ดำเนินชีวิตโดยยึดหลักทางสายกลางให้อยู่ได้อย่างสมดุล คือ มีความสุขที่แท้ ไม่ให้รู้สึกขาดแคลน จนต้องเบียดเบียนตนเอง หรือดำเนินชีวิตอย่างเกินพอดี จนต้องเบียดเบียนผู้อื่น หรือเบียดเบียนสิ่งแวดล้อม

โดยสรุปก็คือ "คือความพอประมาณ ซื่อตรง ไม่โลภมาก และต้องไม่เบียดเบียนผู้อื่น"

ในระบบสาธารณสุขของประเทศไทย ที่มีนโยบายประกันสุขภาพ รักษาฟรีทุกโรค นั้นกลับสวนทางกับแนวทางการพึ่งพาตัวเอง เพราะการรณรงค์หาเสียงและโฆษณาชวนเชื่อที่เกินจริง ก็เหมือนกับการขายประกัน ที่ไม่ได้บอกให้ประชาชนทราบถึงข้อยกเว้น ที่สิทธิประโยชน์อาจไม่ครอบคลุมในบางกรณี ยางบางส่วนที่เกินสิทธิ ฯลฯ นำไปสู่ข้อพิพาท และการฟ้องร้องต่าง ๆ รวมไปถึง ความคาดหวังที่สูงขึ้นในระบบบริการสุขภาพของประชาชนที่ต้องการการบริการที่ดีเลิศ การตรวจวินิจฉัยที่ทันสมัย รวดเร็ว โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ซึ่งสวนทางกับความเป็นจริง ที่ว่า *ของฟรีไม่มีในโลก* ทุกอย่างที่โรงพยาบาลต้องใช้ ทั้งยา วัสดุอุปกรณ์ทางการแพทย์ เครื่องมือ อันทันสมัย การตรวจวินิจฉัยทางห้องปฏิบัติการต่าง ๆ ล้วนต้องจ่ายเงินจัดซื้อมาทั้งสิ้น แต่คำตอบแทนในการรักษาโรคกลับถูกจำกัดเอาไว้ด้วยระบบบัตรต่าง ๆ และสำนักงาน

หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ที่จ่ายเงินค่ารักษาโรคต่าง ๆ ตามชื่อโรคที่วินิจฉัย แต่ไม่ได้จ่ายตามค่าใช้จ่ายจริง ๆ ที่ใช้ในคนไข้แต่ละคน นำไปสู่สถานะขาดทุนของโรงพยาบาลรัฐบาลทั่วประเทศ และเมื่อโรงพยาบาลขาดสภาพคล่องทางการเงิน จนส่งผลต่อคุณภาพการรักษา การฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายก็จะยิ่งเพิ่มสูงขึ้น และเพื่อป้องกันการฟ้องร้อง การตรวจทางห้องปฏิบัติการเลือดและเอกซเรย์ก็ยิ่งเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ค่าใช้จ่ายในการรักษาเพิ่มขึ้น วนเวียนเป็นวัฏจักร แม้จะมีการรณรงค์หาเงินบริจาคช่วยโรงพยาบาลเป็นระยะ ๆ แต่ก็ไม่เพียงพอต่อความต้องการ และจะเป็นปัญหาไม่รู้จบในเรื่องค่าใช้จ่ายของระบบสาธารณสุขของประเทศ ไม่นับเรื่องสื่อและสังคมเองก็จับตางานของโรงพยาบาล และนำเสนอแต่ด้านลบ สนับสนุนให้มีการฟ้องร้อง เรียกร้องให้มีการรับผิดชอบ ชดเชยค่าเสียหายต่าง ๆ นานา ส่งผลให้สุขภาพจิตของบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ถดถอย ความสัมพันธ์ระหว่างคนไข้และโรงพยาบาลเลวร้ายลง มันถึงเวลาแล้วที่ทุกฝ่ายจะหันกลับมามองต้นตอของปัญหานี้อย่างจริงจัง ไม่ใช่ปล่อยให้ปัญหานี้สะสมไปปีแล้วปีเล่า

มีคำกล่าวที่ว่า *การรักษาที่ดีที่สุด คือ การป้องกันโรค ตั้งแต่เริ่มแรก* การสาธารณสุข ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง จึงควรเป็นการสนับสนุนให้ประชาชนมีความรู้ในการดูแลสุขภาพตัวเอง พึ่งพาตัวเอง โดยไม่ต้องพึ่งพาต่าง ๆ เพราะโรคเรื้อรังอาจจะหายได้ด้วยการเปลี่ยนแนวทางการใช้ชีวิต ไม่ใช่รับยาเดิม ๆ ไปทุกเดือนอย่างไม่รู้จบ และยังรับยา ยิ่งมาตรวจ โรคที่เป็นก็ยิ่งเพิ่มขึ้น จากแค่โรคความดันโลหิตสูง เบาหวาน ไขมัน ก็อาจจะมีโรคหลอดเลือดต่าง ๆ ตามมา ทั้งโรคหัวใจ อัมพฤกษ์ อัมพาต โรคไตวาย เป็นต้น ประชาชนควรได้รับความรู้ ความเข้าใจ ในแนวทางการดูแลสุขภาพของตัวเอง เข้าใจถึงสิทธิขอบเขตของตัวเอง เพื่อไม่เป็นการเบียดเบียนทั้งตัวเองและผู้อื่น มีเหตุผลในการใช้ชีวิต ไม่ใช่การรับยาเดิมทุกเดือน แล้วกลับบ้านไปพร้อมยาถุงใหญ่ ดังนั้น การปลูกจิตสำนึกให้กับผู้คน ให้เริ่มพึ่งพาตัวเอง รักษาสุขภาพของตัวเอง ย่อมเป็นการแก้ปัญหาในระยะยาว ไม่ใช่สนับสนุนให้ประชาชนพึ่งพาแต่โรงพยาบาล จนมีสภาพคนไข้ล้นโรงพยาบาลอย่างปัจจุบัน

ประเทศไทยควรยกเลิกนโยบายรักษาฟรีทุกโรค เพราะการรักษาฟรี ทำให้ประชาชนไม่มีแรงจูงใจในการดูแลสุขภาพของตัวเอง เพราะทุกอย่างที่ได้มาง่าย ย่อมไม่มีค่า

ประชาชนควรมีส่วนร่วมจ่ายในโรคที่เกิดจากการละเลยสุขภาพของตัวเอง และบัตรต่าง ๆ รัฐบาลควรจ่ายในราคาที่แตกต่างกัน เพราะวัยแต่ละวัย ย่อมมีโรคที่แตกต่างกัน ในผู้ป่วยเด็กและผู้สูงวัย เป็นวัยที่มีความเจ็บป่วยบ่อย ค่าหัวเหมาจ่ายต่อคนต่อปี ควรสูงกว่าวัยทำงาน ที่ไม่ค่อยเจ็บป่วย และบางส่วนก็มีบัตรประกันสังคม รวมถึงปรับเกณฑ์การจ่ายสำหรับผู้ป่วยที่นอนรักษาในโรงพยาบาลให้เป็นไปตามค่าใช้จ่ายจริง เพื่อให้โรงพยาบาลมีรายได้จากการบริการ

เพื่อนำไปพัฒนาคุณภาพการบริการ สนับสนุนให้ประชาชนที่ต้องการบริการที่เกินสิทธิซื้อประกันสุขภาพของเอกชนเอง และควรปลูกจิตสำนึกของประชาชนให้เข้าใจในกฎธรรมชาติของการเกิด แก่ เจ็บ ตาย และไม่เห็นช่องทางหารายได้จากความเจ็บป่วยและความตาย เพื่อให้สังคมพัฒนาอย่างยั่งยืนร่วมกัน เป็นสังคมธรรมาภิบาล ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และพอเพียงในการดำรงชีวิตโดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น